



NORGES HØYESTERETT

Den 13. mars 2024 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Østensen Berglund, Høgetveit Berg og Stenvik i

HR-2024-530-U, (sak nr. 24-008622SIV-HRET), sivil sak, anke over sakskostnadsavgjørelse:

Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet

(Regjeringsadvokaten
v/advokat David Magnus Myr)

mot

A

(advokat Georg Schjerven Hansen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens avgjørelse av sakskostnader for behandlingen i Trygderetten.
- (2) A kom til Norge i 2016 som syrisk flyktning. To år senere søkte hun om gjenlevendepensjon etter folketrygdloven kapittel 17. Hun hadde tidligere opplyst til UDI at ektemannen, som var oppgitt å være far til sønnen, døde i 2012. I søknadsskjemaet til NAV oppga hun at ektefellen døde i 2017. Original vigselsattest, dødsattest og fødselsattest for sønnen ble oversendt NAV.
- (3) NAV avsto søknaden om gjenlevendepensjon. Avslaget var begrunnet i at det ikke var dokumentert at A var gift med avdøde eller at han var far til hennes sønn. A påklaget vedtaket til NAV Klageinstans, men fikk ikke medhold. Klageinstansen viste blant annet til at dokumentasjonen som var levert inn, ikke lot seg verifisere. Det ble også pekt på at A ikke hadde gitt noen forklaring på hvorfor hun var registrert som enke hos UDI før ektefellen døde.
- (4) A anket klageinstansens vedtak til Trygderetten, som 23. november 2022 avsa slik kjennelse:
 - «1. Vedtak truffet av NAV Klageinstans den 12. september 2019 stadfestes.
 2. Sakskostnader tilkjennes ikke.»
- (5) Trygderetten la blant annet til grunn at det var uoverensstemmelser i dokumentene omkring ektefellens dødsdato.
- (6) A tok ut stevning for Hålogaland lagmannsrett, som 23. november 2023 avsa dom med slik domsslutning:

- «1. Trygderettens kjennelse av 23.11.2022 er ugyldig.
- 2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet 165 767 – etthundreogsekstifemtusensjuhundreogsekstisju – kroner til A innen to uker fra dommens forkynnelse.
- 3. I sakskostnader for Trygderetten betaler staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet 40 000 – førtitusen – kroner til A innen to uker fra dommens forkynnelse.»

- (7) Lagmannsretten konkluderte med at A hadde sannsynliggjort at hun var gift med avdøde og at han var far til hennes sønn.
- (8) *Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet* har anket til Høyesterett over domsslutningen punkt 3 om sakskostnader for Trygderetten. Anken gjelder lovforståelsen. Det er anført at lagmannsretten ikke hadde kompetanse til å avgjøre sakskostnadskravet for Trygderetten når retten samtidig opphevet kjennelsen. Vilåårene for å tilkjenne sakskostnader er ikke oppfylt før det foreligger et vedtak til partens gunst, jf. forvaltningsloven § 36.
- (9) Tvistelovens regler om sakskostnader gjelder for rettssaker. Trygderettsloven § 29 fjerde ledd regulerer lagmannsrettens prøvingsadgang uttømmende, og gir kun hjemmel til å prøve Trygderettens sakskostnadsavgjørelser ved særskilt anke.
- (10) A har inngitt tilsva. Hun har anført at lagmannsretten hadde kompetanse til å ta stilling til kostnadene for Trygderetten også, når det var anket i hovedsaken. I motsatt fall ville hun risikere at kravet om sakskostnader for Trygderetten ikke blir behandlet.
- (11) Sakskostnader for Trygderetten reguleres ikke av trygderettsloven. Ankeinstansen for sakskostnadsavgjørelsen er lagmannsretten, jf. trygderettsloven § 29 fjerde ledd. Det er ikke slik at sakskostnadene for Trygderetten er betinget av det endelige resultatet i saken.
- (12) Uansett må A tilkjennes sakskostnader for Trygderetten fordi den forutgående behandlingen i Trygderetten har ført til lavere tidsbruk ved forberedelsen for lagmannsretten, jf. HR-2010-372-U.
- (13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at ved særskilt anke over en sakskostnadsavgjørelse etter tvisteloven § 20-9 tredje ledd, kan ankeinstansen prøve lovanvendelsen, saksbehandlingen og bevisbedømmelsen så langt den gjelder avgjørelsen av sakskostnadene.
- (14) Spørsmålet i saken er om lagmannsretten kan avgjøre sakskostnadene for Trygderetten i en sak der den samtidig tar stilling til gyldigheten av Trygderettens vedtak.
- (15) Ved behandlingen i Trygderetten reguleres spørsmålet om sakskostnader av trygderettsloven § 29. Ved en etterfølgende domstolsprøving av Trygderettens avgjørelse gjelder de alminnelige reglene i tvisteloven kapittel 20. En part som har vunnet saken, har da som utgangspunkt krav på full erstatning for sine sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd.
- (16) Av tvisteloven § 20-1 fremgår det imidlertid at kravet må knytte seg til «erstatning for sakskostnader i rettssaker». Uttrykket «rettssaker» knytter seg til behandlingen i domstolene.

Kostnadene knyttet til trygderettsbehandlingen faller dermed utenfor kapittel 20, ettersom Trygderetten er et forvaltningsorgan.

- (17) Lagmannsretten mente likevel at kostnadene kunne dekkes, og fant støtte i Rundskriv R-90-00 om trygderettsloven. De aktuelle uttalelsene som lagmannsretten har vist til, knytter seg imidlertid ikke til domstolsbehandling, men til behandlingen i Trygderetten, jf. trygderettsloven § 29 tredje ledd. Uttalelsen er dermed av betydning ved den forvaltningsmessige behandlingen av saken, men kaster ikke lys over lagmannsrettens kompetanse ved den etterfølgende domstolsprøvingen.
- (18) I sin begrunnelse la lagmannsretten også vekt på at dersom en privat part ikke får prøvd sitt sakskostnadskrav for lagmannsretten, er kravet tapt. Det er imidlertid ikke riktig.
- (19) Domstolene skal som det klare utgangspunkt ikke avsi realitetsavgjørelse ved gyldighetskontroll av et forvaltningsvedtak, jf. Rt-2001-995 på side 1002. Når lagmannsretten har kjent Trygderettens kjennelse ugyldig, vil saken normalt bli realitetsbehandlet på ny av trygdemyndighetene. Utfallet av denne nye behandlingen vil være avgjørende for kravet på sakskostnader knyttet til den samlede klagebehandling hos trygdemyndighetene.
- (20) Ved en eventuell ny behandling kan NAV omgjøre det omtvistede vedtaket til partens gunst. I et slikt tilfelle skal NAV behandle den trygdedes krav på sakskostnader etter forvaltningsloven § 36 om «dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket». Dette vil omfatte også eventuelle sakskostnader fra den tidligere behandlingen i Trygderetten. Alternativt kan NAV fatte et nytt vedtak med samme resultat, men med en annen begrunnelse. Dette vedtaket kan bringes inn for Trygderetten, som kan oppheve eller stadfeste det. I slike tilfeller behandles sakskostnadskravet av Trygderetten, jf. trygderettsloven § 29. Også i slike tilfeller vil kostnader ved en eventuell tidligere behandling i Trygderetten kunne trekkes inn.
- (21) Både forvaltningsloven § 36 og trygderettsloven § 29 må i utgangspunktet vurderes uavhengig av tvistelovens regler om dekning av sakskostnadene i forbindelse med rettssak. Ankeutvalget viser her til Lovavdelingens uttalelse JDLOV-2004-4000. Av denne fremgår det nettopp at forvaltningen har en selvstendig plikt til å vurdere dekning av sakskostnader etter forvaltningsloven § 36 selv om en omgjøring kommer som en følge av at saken har vært i rettssystemet. Uttalelsen fra Lovavdelingen gjaldt ikke en sak som hadde vært behandlet av Trygderetten, men de prinsipielle synspunktene på forholdet mellom forvaltningsrettslige og sivilprosessuelle sakskostnadsregler er relevante også i et tilfelle som det foreliggende. Ankeutvalget bemerker også at Sivilombudet i flere avgjørelser har lagt tilsvarende forståelse til grunn, jf. Sivilombudets veiledning om sakskostnader side 13, publisert 5. februar 2024 med videre henvisninger.
- (22) Ankemotparten har vist til at en part kan inngi særskilt anke over sakskostnadsavgjørelsen til Trygderetten etter trygderettsloven § 29 fjerde ledd. Det er anført at det tilsier at lagmannsretten kan behandle sakskostnadene også, når den tar stilling til hovedkravet. Slik utvalget ser det, angir imidlertid trygderettsloven § 29 uttømmende når lagmannsretten kan prøve avgjørelsen av sakskostnadene knyttet til den forvaltningsrettslige behandlingen. Henvisningen til tvisteloven § 20-9 endrer ikke dette. Den løsningen som fremgår av trygderettsloven, er i samsvar med systemet i forvaltningsretten generelt. Etter utvalgets syn er det ikke forhold som tilsier at dette bør fravikes.

- (23) Utvalget tilføyer at lagmannsretten kan ta i betraktning kostnader påløpt under behandlingen av en forutgående forvaltningssak, der denne har hatt betydning for arbeidet i rettssaken. Det har ikke lagmannsretten tatt stilling til i saken her. Hvorvidt det var grunnlag for å kreve dette, slik ankemotparten har anført for Høyesterett, kan ikke utvalget vurdere.
- (24) Lagmannsrettens avgjørelse av sakskostnadene for Trygderetten må etter dette oppheves.
- (25) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 3, oppheves.

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Are Stenvik
(sign.)